

ER ZIJN DUURZAME EIEREN MET PASEN!

29 maart 2012

Een quick scan naar duurzamere eieren in de supermarkten

Inhoud

Voorwoord	2
1. Onderzoek naar de beschikbaarheid van eieren	3
2. Wat zijn duurzame en wat zijn diervriendelijke eieren?	4
3. Verantwoording en advies	6
Bijlage	
Resultaten Eieren Onderzoek maart 2012	7

Voorwoord

Binnen de voedselketen vormt de productie van dierlijke eiwitten de grootste aanslag op de natuurlijke hulpbronnen op aarde. Voor iedere kilo vlees is 5 tot 6 kilo plantaardig veevoer nodig. Kippen en hun eieren doen het iets beter, maar ook hun voer bevat soja dat onder andere in Zuid Amerika wordt geteeld. Voor soja is landbouwgrond nodig waarvoor vaak bossen worden gekapt. Ook komt bij de teelt en het vervoer veel CO₂ vrij.

Door boskap voor de verbouwing van veevoer, door de uitstoot van broeikasgassen van vee en door energiegebruik voor transport en productie is de voetafdruk van dierlijk eiwit hoog. Dat leidt tot problemen zoals verlies aan biodiversiteit, aantasting van het drinkwater en versterking van het broeikas effect.

In 2050 moeten wereldwijd 9 miljard mensen gevoed worden binnen de draagkracht van de aarde. Wij moeten onze consumptie van vlees en ander dierlijk eiwit dus kritisch bezien; en wat wij aan dierlijk eiwit gebruiken en produceren moet zo duurzaam en verantwoord mogelijk laten zijn.

Dit onderzoek biedt inzicht in de beschikbaarheid van eieren in de schappen van supermarkten. Natuur & Milieu vindt dat er meer duidelijkheid moet komen voor de consument. Natuur & Milieu zal in gesprekken met supermarkten, handelaren en producenten vragen het eieraanbod duurzamer en overzichtelijker te maken.

1. Onderzoek naar de beschikbaarheid van eieren

Net als voor de Pasen van 2011 heeft Natuur & Milieu dit voorjaar een paasei-onderzoek gedaan. Tussen 16 en 21 maart 2012 zijn 60 winkels bezocht, van 17 verschillende supermarktketens.

Tijdens het onderzoek zijn 20 verschillende 'soorten' eieren aangetroffen. De spreiding is groot: van 1 (Aldi, AH to go) tot 11 verschillende eieren per supermarkt (AH). Het gemiddelde aantal eieren in de gewone supers (zonder AH to go) is 5,3; iets minder dan in 2011.

Tevens is bekeken waar die eieren zich bevinden in de schappen: op ooghoogte of weggestopt? Scharreleieren liggen vaak onderaan of bovenin. Biologische en vrije uitloopeieren eieren liggen meestal middenin of op ooghoogte.

Natuur & Milieu heeft vooraf vijf groepen eieren onderscheiden naar duurzaamheid en dierenwelzijn. Meest duurzaam én diervriendelijk zijn **biologische eieren** en **Rondeeleieren**. Beide scoren het hoogst op milieu impact en dierenwelzijn. Ze hebben 3 sterren van het Beter Leven kenmerk.

Als het om dierenwelzijn gaat zijn eieren afkomstig van kippen die naar buiten kunnen ook het meest duurzaam. Zij hebben 2 sterren van het Beter Leven kenmerk. In paragraaf 3 wordt een verantwoording gegeven.

De conclusies uit het onderzoek zijn samengevat:

1. Er zijn veel soorten eieren: scharrel, vrije uitloop en 1, 2 of 3 sterren BLK (Beter Leven Kenmerk van Dierenbescherming) en aanduidingen voor smaken en gezondheid. Ten opzichte van vorig jaar zijn iets minder soorten eieren aangetroffen, in totaal 20 soorten, waarvan sommige maar eenmaal.
2. Het gewone scharrelei wordt in gewone supers het meest verkocht. In het onderzoek zijn daarna als populairste soorten aangetroffen:
 - Biologisch / EKO (42 winkels)
 - Vrije uitloop 2 sterren zonder aanduiding (32 winkels)
 - Omega 3 vrije uitloop 2 sterren (28 winkels)
 - Buitenei vrije uitloop 2 sterren (23 winkels)Er lijkt een verschuiving op te treden van gewone scharrel met smaak en gezondheid of met 1 ster BLK naar een groter aanbod van vrije uitloopeieren met twee sterren BLK.
3. De meeste supermarkten hebben biologische eieren. Ze werden bij 56 supermarkten aangetroffen (niet bij de bezochte Aldi's). Het aandeel van biologische eieren is met 3% in de totale eierverkoop nog erg klein. In alle bezochte AH-supermarkten ligt behalve biologisch het Rondeelei. AH to go heeft alleen rondeeleieren. Qua beschikbaarheid van duurzamere eieren scoren AH, Jumbo en COOP het beste; Aldi het slechtste. De Plus heeft aangekondigd vanaf begin april alleen nog vrije uitloopeieren of biologische eieren aan te bieden.
4. Op een eierdoosje wemelt het van de teksten en keurmerken: Beter Leven kenmerk, scharrel, vrije uitloop of biologisch, de naam van de fabrikant - vaak een van de 4 grote eierhandelaren - of de huismerken van supermarkten, en dan zijn er ook nog eens merknamen. Een wirwar voor de consument.

2. Wat zijn duurzame en wat zijn diervriendelijke eieren?

De Nederlander eet in totaal gemiddeld 188 eieren per jaar. Zowel tafeleieren die je in de supermarkt koopt, als de eieren die in ijs, bakproducten, pasta's en mayonaise worden verwerkt: deze heten industrie-eieren. Er zijn veel soorten eieren te koop, maar zijn ze ook duurzaam geproduceerd? In Nederland zijn gelukkig geen eieren van hennen uit batterijen meer als tafelei te koop. Maar het scharrelei dat daarvoor in de plaats is gekomen, is eigenlijk maar een klein stapje beter, en dat alleen op dierenwelzijn. Van het – soms ruime - assortiment fancy eieren met een gezondheidsclaim of smaakclaim is het nog maar de vraag of deze duurzamer zijn. Soms zijn het gewoon scharreleieren met iets ander voer. Over milieueffecten, stalinrichting, herkomst en samenstelling van voer is veelal weinig bekend.

Mest, ammoniak en fijn stof

Er zijn verschillende technieken om mest af te voeren en emissies van fijn stof en ammoniak tegen te gaan. Het nieuwe stalsysteem Rondeel voert frequent mest af, wat geur- en ammoniakuitstoot beperkt. Ook wordt er op een natuurlijke manier geventileerd waardoor de energiekosten laag blijven.

Bij biologische bedrijven is mestproductie afgestemd op de beschikbare grond voor de afzet bij het eigen of een ander biologisch bedrijf. Er zijn ook eisen gesteld voor de mestproductie volgens de richtlijnen van SKAL: "Het maximaal toegestane aantal dieren komt overeen met een mestproductie van 170 kg N (stikstof) per hectare per jaar. Meer dieren per hectare is alleen toegestaan als u het mestoverschot afzet bij een ander biologisch bedrijf." De uitstoot van ammoniak en fijn stof is afhankelijk van de stal en de situatie ter plaatse.

Veevoer

Leghennen eten maïs en granen. Ze hebben daarnaast gemiddeld 11% soja, vooral sojaschroot, in hun voer dat veelal uit Brazilië komt. Duurzame soja gaat nu alleen in biologische eieren (Biologische soja) en in het Rondelelei (ProTerra soja).

Als al het voer naar het eindproduct wordt toegerekend, blijkt dat er voor een gemiddeld ei 20 gram soja wordt gebruikt (LEI, dec 2010). Een gemiddeld ei is 67 gram (klasse L). Er gaan 15 eieren in een kilo.

Antibioticumgebruik

Antibioticumgebruik is bij leghennen over het algemeen niet echt een probleem (wel bij vleeskuikens). De kippen met genoeg leefruimte en buitenruimte zijn over het algemeen gezonder waardoor antibioticumgebruik in de praktijk helemaal overbodig is.

Houderijsysteem

Legkippen leven gemiddeld 70 weken en leggen in die periode gemiddeld 5 eieren per week. Op alle tafeleieren staat een code die begint met een cijfer voor het houderijsysteem:

- 0- biologisch
- 1- vrije uitloop
- 2- scharrel
- 3- kooi

Deze code (opgelegd door de EU voor de traceerbaarheid van elk ei) geeft het houderijsysteem aan, maar dat zegt nog lang niet alles over duurzaamheid en ook niet over dierenwelzijn.

Eiproductie

In totaal produceren pluimveehouders in Nederland 10 miljard eieren per jaar, meer dan 27 miljoen per dag (zowel industrie- als tafeleieren). Dat is veel meer dan de binnenlandse consumptie. Er worden veel meer eieren of eiprodukten geëxporteerd dan geïmporteerd. Het saldo van export en import bedraagt 70%. De helft van de eieren wordt aan Duitsland verkocht. De export neemt nog steeds toe. In 2011 steeg de productie zelfs naar 10,6 mrd stuks industrie- en tafeleieren (bron: Productschap Pluimvee en Eieren).

Het houden van leghennen in batterij-systemen is per 1-1-2012 verboden in de EU; in Nederland zijn nog een aantal bedrijven die niet hieraan voldoen (zij vallen onder een zgn. 'gedoogregeling' tot 1 juli). De Nederlandse supermarkten verkopen (al sinds 2005) geen batterij-eieren meer.

Er zijn ook stappen om het industrie-ei duurzamer te krijgen. Het duurzaamheidsplan van Unilever (nov. 2010) heeft als taakstelling dat in 2015 deze eieren voor 50%, en in 2020 voor 100% moeten bestaan uit vrije uitloopeieren. Dat is wat dierenwelzijn betreft twee stappen beter dan het scharrelei.

Eiconsumptie

In 2011 consumeerde de Nederlander gemiddeld 188 stuks tafel en industrie-eieren per persoon (PPE), 3 meer dan gemiddeld in 2010. Slechts 30 % van de hier geproduceerde eieren wordt in Nederland gegeten, vooral scharreleieren.

Dierwelzijn

De Dierenbescherming kent sterren toe aan dierwelzijn:

Eén ster:

De stal heeft daglicht en is voorzien van legnesten, zitstokken en strooisel (stro, turfmolm, houtkrullen of zand) om in te kunnen scharrelen.

Dagelijks wordt er graan gestrooid en krijgen de kippen stro, ter verrijking van de leefomgeving. Minimaal acht uur per dag is er toegang tot een overdekte uitloop. Deze is minimaal 20 % van de oppervlakte van de stal.

Twee sterren:

Er wordt dagelijks graan en stro gestrooid ter verrijking van de leefomgeving.

De kippen hebben minimaal acht uur per dag toegang tot een overdekte uitloop (minimaal 50% van staloppervlak) en een uitloop in de open lucht. Deze vrije uitloop is voorzien van beschutting in de vorm van bomen, struiken en/of zogenaamde schuiftafels.

Drie sterren:

De stal heeft daglicht en is voorzien van legnesten, zitstokken en strooisel (stro, turfmolm, houtkrullen of zand) om te kunnen scharrelen. Kippen hebben minimaal acht uur per dag toegang tot een vrije uitloop in de open lucht. De vrije uitloop is voorzien van beschutting in de vorm van bomen, struiken en/of zogenaamde schuiftafels. De snavels van de kippen worden niet gekapt.

De levensduur van leghennen kan veel langer, tot 102 weken. Een algemeen probleem voor alle soorten bedrijven met legkippen is dat de haantjes overbodig zijn. Zij gaan veelal naar dierentuinen of worden verwerkt in *pet food*. Er wordt over gedacht om de haantjes te mesten en dan aan dierentuinen geven. Men werkt ook aan een systeem om naar geslacht te sexen in het ei. Dan hoeft je dus alleen de eieren van haantjes te verwijderen.

3. Verantwoording en advies

Het advies van Natuur & Milieu is samengevat:

De eieren uit het legbatterijsysteem zijn helemaal niet duurzaam. Ook scharreleieren zijn niet duurzaam. Natuur & Milieu ziet graag dat de scharreleieren vervangen worden door duurzamere varianten met minimaal 1 ster BLK. Daarnaast adviseren wij om ook de industrie-eieren te verduurzamen en geleidelijk over te gaan naar de verwerking van minimaal vrije uitloopeieren.

Voor tafeleieren is het aanbod ruim. De beste eieren zijn in opklimmende volgorde:

1. Beste eieren, duurzaam én diervriendelijk

Biologisch (EKO/Demeter) en Rondeel (met Milieukeur) zijn het beste.

De mestproductie bij biologisch is afgestemd op beschikbare grond voor de mestafzet bij (andere) biologische bedrijven. En het voer is biologisch. Rondeel heeft het Milieukeurmerk en gebruikt verantwoorde soja.

Beide hebben 3 sterren BLK. De kippen zijn verzekerd van een dierwaardig leven: veel stalruimte, stro, legnesten en biologisch kippenvoer. Puur wettelijk gezien is Rondelei gelijk aan scharrelei, maar in de praktijk voldoet Rondeel wel aan 3 sterren BLK. Het Rondeel is ingericht naar de behoefte van het dier en heeft aparte verblijven: nachtverblijf, dagverblijf en bosrand. Nestruimte, overdekte scharrelruimte en de buitenuitloop daar omheen (vandaar Rondeel) zijn slim ingedeeld. Samen met biologisch is dit ei daarom het beste ei.

2. Veel beter voor dierwelzijn

De hennen in deze groep hebben veel ruimte en kunnen vaak naar buiten; minimaal acht uur per dag hebben ze toegang tot een uitloop in de open lucht. Deze uitloop is voorzien van beschutting (bomen, struiken). Op de eierdozen staan twee sterren BLK. In deze categorie vallen vaak ook merknamen met gezonde eieren zoals maïsei, viergranenei. Over het voer is meestal weinig bekend.

3. Iets beter voor dierwelzijn

Houderijsystemen met één ster Beter Leven kenmerk (BLK) hebben een overdekte uitloop. De kippen krijgen iets meer ruimte en daglicht dan de gewone scharrelkippen. De kippen kunnen buiten scharrelen onder een overdekte uitloop. In deze categorie vallen vaak ook merknamen met gezonde eieren zoals maïsei, viergranenei.

4. Nog lang niet goed voor dierwelzijn

De vele 'gezonde' en smaakeieren zijn variaties op scharreleieren door iets ander voer. Als er geen verdere aanduiding bij staat zijn ze nauwelijks duurzamer. Deze eieren zeggen namelijk niets over dierwelzijn of milieu. Meer graan in voer kan wel iets beter zijn dan het gewone scharrelei omdat er dan minder soja wordt gevoerd.

5. Standaard scharrelei het minst duurzaam

Scharrelei is meestal niet duurzaam. In de meeste gevallen (behalve Rondeel) heeft de kip nog steeds weinig ruimte (9 hennen per m² grondoppervlak) en komt niet naar buiten.

Ook de beste en meest duurzame eieren kunnen beter. Bijvoorbeeld als het gaat om afvangen van fijn stof en de landschappelijke inpassing van stallen. Het zijn maatregelen die goed samen kunnen gaan. De herkomst van het voer is een ander punt van aandacht. Soja uit verre landen moet wel duurzaam worden geproduceerd.

Bijlage: Resultaten Eieren Onderzoek 16 maart – 21 maart 2012

Telling van beschikbare eieren in 60 supermarkten

Bezochte supermarktketens	
1	AH
2	Jumbo
3	C1000
4	Lidl
5	Aldi
6	COOP
7	Plus
8	AH to go
9	Em-Te
10	Nettorama
11	Hoogvliet
12	Dirk vd Broek
13	Dekamarkt
14	Deen
15	MCD
16	Bas vd Heijden
17	Spar

Populairste soorten eieren zijn:

- 1) Scharrel zonder aanduiding (51 winkels)
- 2) Biologisch / EKO (42 winkels)
- 3) Vrije uitloop 2 sterren zonder aanduiding (32 winkels)
- 4) Omega 3 vrije uitloop 2 sterren (28 winkels)
- 5) Buitenei vrije uitloop 2 sterren (23 winkels)

	Aantal winkels in analyse	Gem aantal soorten per winkel	Gem # soorten 3 ster per winkel	Gem # 2 ster uitloop per winkel	Gem # soorten 1 ster uitloop per winkel	Gem # soorten scharrel extra per winkel	Gem # soorten scharrel per winkel
AH	15	8,7	1,5	3,4	1,5	0,8	0,9
Jumbo	6	6,5	1,0	3,8	0,2	0,3	1,0
C1000	6	4,5	1,0	1,0	0,7	0,8	1,0
Lidl	4	3,0	1,0	1,0	0,0	0,5	0,5
Aldi	6	1,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,8
COOP	3	6,0	1,0	3,0	0,3	0,0	1,3
Plus	3	4,0	0,7	1,3	1,0	0,0	1,0
AH to go	4	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige supers	13	4,6	0,8	1,8	0,2	0,5	0,9

In hoeveel supermarkten zijn duurzame eieren te koop?

	Totaal Bio of Rondeel	Totaal Vrije Uitloop 2 ster	Totaal vrije uitloop 1 ster	Totaal scharrelei extra	Totaal scharrelei
2012	85%	80%	42%	38%	85%
2011	91%	72%	62%	64%	100%

Voor de gewone supermarkten (zonder AH to go) is deze verdeling:

	Totaal Bio of Rondeel	Totaal Vrije Uitloop 2 ster	Totaal vrije uitloop 1 ster	Totaal scharrelei extra	Totaal scharrelei
2012	84%	86%	45%	41%	91%
2011	91%	72%	62%	64%	100%

In totaal zijn 20 soorten eieren geteld:

1	Biologisch (EKO, Demeter) 3 ster BLK
2	Rondeel-ei 3 ster BLK
3	maïs & granenei vrije uitloop en 2 ster BLK
4	viergranenei vrije uitloop en 2 ster BLK
5	omega 3-ei vrije uitloop en 2 ster BLK
6	buitenei vrije uitloop en 2 ster BLK
7	vrije uitloop en 2 ster BLK
8	Zonnebloemei vrije uitloop 2 ster BLK
9	weide-eieren 2 ster BLK
10	Volkoren vrije uitloop 2 ster BLK
11	viergranenei vrije uitloop 1 ster BLK
12	maïs scharrel vrije uitloop 1 ster BLK
13	scharrelei met vrije uitloop 1 ster BLK
14	viergranenei
15	maïs scharrel
16	Boerenei scharrel
17	omega 3-ei
18	grote polderei
19	meergranenei
20	Scharrel zonder aanduiding

Soorten die verdwenen zijn:

Scharrelei met vrije uitloop en 1 ster BLK

Boerenei puur

Zonnebloem ei vrije uitloop 1 ster

Scharrelei extra

Mais en granenei

Vol arenei

Zonnebloemei

In de lijst zijn de merknamen van de vier grote eierfabrikanten in Nederland weggelaten (De Boed, Gebr. Van Beek, Kwetters en Guliker&Roodbol). Zij hebben handelsnamen op de eierdozen staan met namen als Blijde Kip, Kakelgoud. Ook biologisch heeft zijn eigen merk, Bio+ (Bioplus). Bij grote supermarktketens staan soms de huismerken op de dozen.

Algemene informatie en websites:

Over Beter Leven Kenmerk (BLK): <http://beterleven.dierenbescherming.nl/aanbeveling->

Over biologische houderijsysteem: www.SKAL.nl informatieblad veehouderij

Over Rondeelei: <http://www.rondeel.org/>

Over houderijsysteem: <http://www.milieucentraal.nl/pagina.aspx?onderwerp=Keurmerk%20eieren>

Over aantallen en houderijsystemen: www.pve.nl

Duurzaamheid in eieren en kippenvlees, ABN-Amro november 2011.